

Høring - NOU 2012: 3 Fripoliser og kapitalkrav (utredning nr. 25 fra Banklovkommisjonen)

Fripoliser og kapitalkrav

Utredningen tar for seg endringer i den lovmessige regulering av fripoliseavtaler som følge av endringer i kapitalkravene under Solvency II.

Fripoliser er en forsikringsavtale, og vilkårene som denne avtalen er underlagt fremstår som kompliserte. Vilårene for en fripoliseavtale fremgår i stor grad av lov og ikke bare som en forsikringsavtale mellom en forsikret og et pensjonsforetak eller mellom arbeidsgiver og pensjonsforetaket. I tillegg er markedet underlagt minimumspriser hva gjelder rentegaranti og levetidsforutsetninger. Markedet har også et lite antall deltagere, og markedet er et oligopol.

En gjennomlesning av livselskapenes årsrapporter for 2011 viser at verdimåling under de internasjonale regnskapsstandarder for forsikringskontrakter anser at de forpliktelser som er innregnet i regnskapet er å anse som tilstrekkelige. I 2011 ble det gjort en rekke fripolisetransaksjoner i markedet. En rekke pensjonskasser flyttet betydelige beløp i fripoliser til livselskapene. Dette ble altså gjort i en situasjon hvor «alle vet» at forpliktelser tilknyttet fripoliser er sterkt undervurdert. Slike transaksjoner kan da tolkes dithen at livselskapet på tegningstidspunktet innregner at endrede rammevilkår vil gi transaksjonen lønnsomhet.

Utredningen har et verbalt preg og dokumenterer ikke effekten av de endringer som foreslås på kapitalkravene. Fra utredningens side 55, kolonne 2, avsnitt 2, fremgår det at en reduksjon i utbetalingstiden «innebærer i utgangspunktet ingen reduksjon i pensjonsleverandørens samlede forpliktelser». Hele poenget med endringsforslaget er at vilkårene for fripoliser skal endres for at pensjonsleverandørens samlede forpliktelser skal gå ned, ikke være uendret! Elegante juridiske formuleringer dekker over kompliserte økonomiske konsekvenser.

Utredningens pkt 3.3.2 siterer fra QIS5-konklusjoner. GW (Gabler Wassum AS) vil gjøre oppmerksom på at QIS5 var basert på livselskapenes aksjeandel, eiendomsinvesteringer og til dels risikostyring under dagens regime og er ikke representativt for situasjonen under Solvency II.

Utredningens pkt 4.2.3 forsøker å argumentere bort den soleklare Solvency II effekten av å ha fleksible bufferfond. GW støtter Finanstillsynets forslag om mer fleksible bufferfond, og vi er av den oppfatning at det må være Banklovkommisjonens oppgave å gjøre reelle økonomiske konsekvensutredninger av forslaget med tanke på å kvantifisere Solvency II effekten.

Utredningen dokumenterer generelt ikke Solvency II effekten på fripoliser. Utredningen legger antakelig til grunn at dette er allment kjent. Dermed blir ikke utredningens kapittel 6 «Økonomiske og administrative konsekvenser» meningsfylt. Vi har notert at noen medlemmer i kommisjonen har tatt en meget viktig dissens i pkt 4.2.4.

Gabler Wassum er av den oppfatning at utredningen gjennomgående burde hatt egne selvstendige vurderinger og beregninger av Solvency II effekter.

Generell oppfatning

Gabler Wassum er av det syn at lov om foretakspensjon i liten grad burde foreskrive regler for fripoliser. Regler for omregning til innskuddslignende produkt, endring av utbetalingstid, sammenslåing og splitting av fripoliser burde være et forhold mellom pensjonsinnretningen og den forsikrede hva gjelder utstedte fripoliser og et forhold mellom arbeidsgiver og pensjonsinnretningen hva gjelder vilkår forut for utstedelse av fripoliser.

Paternalistiske argument burde gjelde alle typer ordninger enten de er på innskuddsbasis eller ytelsesbasis. Det blir noe holdningsløst at innskuddspensjon kan tegnes uten uførepensjon men en ytelsespensjon som inneholder uførepensjon ikke skal kunne omregne uførepensjon til investeringsvalg.

GW anser at ytelsespensjoner ikke må reguleres med så mange vilkår at dette i seg selv sikrer at ytelsespensjoner ikke blir kjøpt. Det må være en «rettferdig og nøytral» konkurranse mellom pensjonssikringsformer. Basert på tilbakemeldinger fra våre kunder oppfatter vi det slik at kompleksiteten i regelverket for ytelsespensjoner i høyeste grad er en medvirkende årsak til konvertering til innskuddspensjon.

GW mener at historien viser at det å på forhånd etablere fordeling av overskudd basert på en fast regel som dagens 80/20 etter fratrukk av tilleggsavsetninger må endres. Denne regelen er ikke bærekraftig i et vedvarende lavt rentenivå. Regelen ble i sin tid fastsatt uten finansielle analyser og stresstesting mhp rentenivå, rentens utvikling og risiko.

Det er således viktig at når en åpner opp for at fripoliser kan omregnes til investeringsvalg, gjør lovgiver også adekvate tiltak på de betingelser som skal gjelde for garanterte ytelser. Det må være attraktivt for et livselskap å fortsette å tilby livsvarige garanterte produkter.

Solvency II problemet går delvis bort dersom en lot markedet avgjøre delingsforholdet og prioritetsrekkefølgen mellom overskudd og tilleggsavsetninger. Konkurransen mellom livselskap ville kunne medføre at livselskapet ikke garanterer en deling på 80/20 eller 50/50, men etablerer dette hvert år f.eks. ved begynnelsen av året, erklærer en avkastningsrente ved begynnelsen av året eller lar delingsforholdet avhenge eksplisitt av rentenivået.

GW foreslår at forsikringslovens § 9-12 bør endres slik at livselskapet hvert år må bestemme delingsforholdet. Dette er en deregulering og griper ikke inn i avtaleforholdet mellom livselskap og den forsikrede. Lovendringen er ikke tilbakevirkende.

Dagens tekst	Vårt forslag
Selskapet har rett til inntil 20 prosent av det overskudd på avkastningsresultatet som er tilordnet kontrakten, i tilfelle etter fradrag for andel av negativt risikoresultat i samsvar med annet ledd. Selskapet skal fastsette i vedtektene hvor høy prosentsats det skal benytte. Det er, innenfor begrensningen i første punktum, adgang til å fastsette forskjellige fordelingsnøkler ut fra selskapets risiko for avkastningsresultatet. Kongen kan gi nærmere regler for slik overskuddsdeling	Selskapet har rett til inntil 100 prosent av overskudd på summen av avkastningsresultatet og risikoresultatet. Selskapet skal hvert år innen 4 måneder før årets utgang fastsette i sine vilkår for året hvor høy prosentsats det skal benytte. Det er adgang til å fastsette forskjellige fordelingsnøkler ut fra selskapets risiko for avkastningsresultat og risikoresultat. Kongen kan gi nærmere regler for slik overskuddsdeling

Sammenslåing av fripoliser. Grenser for lav premiereserve

Gabler Wassum støtter forslag om enhver form for fleksibilitet når det gjelder omregninger av utstedte fripoliser. Imidlertid anser GW det ikke som formålstjenlig at et livselskap skal ha en ensidig rett gjennom lovgivningen til å endre forsikringskontrakter.

Utredningen har uttrykt skepsis om og behov for at forsikringstaker får adekvat rådgivning. Utredningen kommer med eget «råd» om hvordan en forsikringstaker bør samordne pensjon fra Folketrygden med uttak av pensjon fra fripoliser.

Dersom en legger til grunn at fripoliser under Solvency II vil bli innregnet med langt høyere forpliktelser (fripolisens premiereserve gir ikke uttrykk for markedsverdien av de fremtidige ytelser) enn det som er relevant i dag, så har livselskapenes et betydelig økonomisk incentiv til å rådgi basert på hva som tjener livselskapet. Faren for misbruk er overhengende.

I den garanterte fripolisen ligger administrasjonsinntekter uten en fortjenestemargin offisielt sett. Marginen finnes offisielt i overskuddsdelingsdeling på 20 %. I en fripolise med investeringsvalg, kan livselskapet selv bestemme pris på administrasjon, og dermed er livselskapenes incentiv til å gi råd basert på hva som tjener livselskapets interesse betydelig.

Rådgivning er ikke underlagt de strenge kravene som f.eks. strukturerte produkter er underlagt, både hva gjelder informasjon ved produktsalg og hva gjelder krav til rådgivers kompetanse.

Det er således viktig at en fripoliseeier burde kunne benytte deler av fripolisens administrasjonsreserve til å kjøpe rådgivning. Provisjonsreglene for forsikringsmeglere gjør at fripoliser som megles må ha en annen omkostningsstruktur enn fripoliser som distribueres via provisjonsbaserte agentstrukturer eller egen markedsføring.

Når fripolisen har premiereserve (til markedsverdi) som overstiger f.eks. 2 mill kroner, så har forsikringstaker en betydelig kredittrisiko på livselskapet. Norge har ikke innført sikringsordning for livselskap, men kjemper hardt i EU-sammenheng for å fortsette å garantere 2 mill kroner på bankinnskudd.

Det er derfor viktig at en fripolise (og pensjonsbevis) også må kunne splittes slik at den forsikrede kan ha fripolise i flere selskap for å unngå betydelig kredittrisiko. Med tanke på at livselskapene argumenterer med at Solvency II kan innebære betydelige utfordringer må det i det ligge en reell fare for at livselskapene faktisk kan bli insolvente.

Det er også viktig at et pensjonsbevis (IPS etc) også kan omregnes til en fripolise. Det er viktig at loven ikke hindrer denne type fleksibilitet, men lar livselskap og forsikringstaker selv avgjøre hvordan ytelser og pensjonskapital skal disponeres.

Kort om forskjell mellom livsvarige og opphørende fripoliser.

Utredningen foreslår en forskjellsbehandling mellom opphørende og livsvarige utbetalinger. Vi gjør oppmerksom på at denne forskjellsbehandlingen gir sterke incentiver i markedet til at evigvarende ytelser blir endret til f.eks. opphør ved 99 år.

Det vil i den nærmeste tiden kunne bli utstedt en rekke små «99-livsvarige» fripoliser gjennom planendring.

GW anbefaler at det ikke skilles mellom livsvarige og opphørende.

Arbeidsgivers kollektivordning og fripoliser

Problemstillingen ved utstedelse av fripoliser er til en viss grad at livselskapet forsikrer «utmelding» og «planendring». Dette er hendelser som neppe kan karakteriseres som «forsikringsbare» i tradisjonell forstand men er rene opsjoner. En utmelding kan være «tilfeldig» for arbeidsgiver, men planendring er bestemt av arbeidsgiver.

Utredningen legger opp til at fripoliser som utstedes fra kontraktsfastsatte ytelser i kollektivporteføljen kan omregnes til investeringsvalg (forslag til § 4-7a 1ste ledd) når den fratrådte og pensjonsinnretningen bestemmer dette.

Utredningen diskuterer ikke den meget enkle løsning at dette er noe arbeidsgiver (ikke den fratrådte) burde kunne avtale på forhånd. Forsikringskontrakten mellom arbeidsgiver og livselskapet burde inneholde en eksplisitt avtale på forhånd om hvilke betingelser som skal gjelde for fripoliser ved planendringer og utmelding.

Arbeidsgiver kan da velge investeringsvalg for fripoliser eller garantert minsteavkastning. Livselskapet vil selvfølgelig da operere med forskjellig pris for de to modellene. På denne måten vil arbeidsgiver eksplisitt betale den høyere prisen som en garantert fripolise i et lavrenteregime vil kreve.

Denne modellen brukes i stor utstrekning i dag hva gjelder ektefellepensjon og uførepensjon. Arbeidsgiver kan bestemme at ektefellepensjon og uførepensjon skal være på risikobasis uten fripoliserettigheter.

GW anbefaler at arbeidsgiver skal avtale med forsikringsselskapet hvordan fripoliser skal utstedes (garantert eller med investeringsvalg) ved utmelding og planendring.

Arbeidsgivers investeringsordning (kap 11 i lov om foretakspensjon) og fripoliser

Utredningen diskuterer ikke den situasjon som i dag gjelder for pensjonsordninger som er utstedt på investeringsvalgsbasis. Når det skal utstedes en fripolise fra en pensjonsordning med investeringsvalg, skal det under dagens regler utstedes en fripolise med investeringsvalg uten at den fratrådte trenger å samtykke i dette. Imidlertid har praksis vært å kjøpe garanterte ytelser da livselskapene har tilbudt denne form for utløsning fra pensjonskasser. (For en pensjonskasse har dette vært en optimal tilpasning til den pris livselskapet har tilbudt som nå i etterhånd viser seg å ha vært for lav).

Da investeringsvalg ble innført i lov om foretakspensjon i år 2000, kunne investeringsordninger kun kjøpes og utstedes av unit-link selskap (eller pensjonskasser). Lovendringen innførte investeringsvalg for kollektiv pensjon og fremstår i dag fortsatt som kapittel 11 i lov om foretakspensjon. Den gangen måtte man regulere hvordan en fripolise som utgikk fra en investeringsordning skulle behandles. Et unit-link selskap kunne jo ikke garantere ytelser!

Løsning fremkommer klart av forarbeidene i Ot.prp. nr. 20 (2000-2001) om endringer i lov om foretakspensjon.

GABLER WASSUM

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/fin/dok/regpubl/otprp/20002001/otprp-nr-20-2000-2001-/5/4.html?id=122792>

I avsnitt 5.4 fremgår det: "Departementet vurderer det da slik at institusjonens ansvar for å kapitalisere ordningen iht. forutsetningene i beregningsgrunnlaget gjelder fram til det tidspunkt hvor fripoliser er utstedt, jf. nærmere omtale i avsnitt 4.4. Medlemmer som fortsatt ønsker å beholde garanterte ytelser, vil måtte overføre fripolisen til et ordinært forsikringselskap. Dersom medlemmet eventuelt beholder fripolisen i institusjonen, vil medlemmet ha investeringsvalg på polisen og bære avkastningsrisikoen på vanlig måte. For eventuell avkastningsgaranti på slik fripolise skal institusjonen kreve en særskilt godtgjørelse på ordinære vilkår."

Det er først med den nye forsikringsvirksomhetsloven i 2006 at unit-link og garanterte ordninger kunne tegnes i samme livselskap (pensjonskasse). I 2006 og 2007 ble tradisjonelle livselskap og link-selskap fusjonert.

Gabler Wassum legger til grunn at lovforslaget ikke omfatter endringer for investeringsordninger etter kapittel 11 i lov om foretakspensjon og at dagens rettstilstand videreføres.

Denne høringsuttalelsen er sendt på epost 25. april 2012.

Med vennlig hilsen

Christian Fotland

Direktør

(+47) 950 70 064

christian.fotland@gablerwassum.no

Postboks 1818 Vika, 0123 Oslo

Munkedamsveien 35,Oslo

Med vennlig hilsen

Carl Peter Kirkebo

Aktuar

(+47) 934 80 170

carl.peter.kirkebo@gablerwassum.no

Postboks 1818 Vika, 0123 Oslo

Munkedamsveien 35,Oslo